

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 2 (1049) 11 СТУДЗЕНЯ 2012 г.

Дарагія сябры “Нашага слова”!

У гэтым квартале адбылося чаканае сезоннае павышэнне колькасці падпісчыкаў, але яно аказалася не такім значным, як чакалася. Падпіска значна вырасла ў Баранавічах, Слуцку, Салігорску, Жыткавічах, Гародні. Па абласцях падпіска вырасла найбольш на Гарадзеншчыне і Віцебшчыне. Разам з тым працягнула падаць падпіска ў Магілёўскай вобласці. Раёнаў, дзе “Наша слова” не выпісваюць зусім, стала значна менш.

Кастрычнік Студзень

Кастрычнік Студзень

Берасцейская вобласць:	Ст. Дарогі р.в.	-	1
Баранавічы р.в.	13	16	
Бяроза р.в.	8	10	
Белааэзэрск р.в.	1	1	
Бярэсце гор.	20	16	
Ганцавічы р.в.	2	-	
Драгічын р.в.	1	-	
Жабінка р.в.	2	-	
Іванава р.в.	2	2	
Івацэвічы р.в.	8	12	
Камянець р.в.	5	2	
Кобрын гор.	2	-	
Лунінец гор.	3	2	
Ліхавічы р.в.	3	1	
Маларыта р.в.	1	-	
Пінск гор.	12	14	
Пружаны р.в.	8	8	
Столін р.в.	1	-	
Усяго:	92	84	

Віцебская вобласць:

Бешанковічы р.в.	2	1
Браслаў р.в.	1	2
Віцебск гор.	23	27
Віцебск РВПС	1	3
Верхнедзвінск р.в.	5	4
Глыбокае р.в.	6	8
Гарадок р.в.	-	5
Докшыцы р.в.	1	2
Дуброўня р.в.	1	1
Лізьна р.в.	1	1
Лепель р.в.	2	2
Міёры р.в.	2	2
Новаполацк гор.	15	22
Орша гор.	1	1
Полацк гор.	10	8
Паставы р.в.	15	8
Расони р.в.	1	1
Сянно р.в.	2	2
Талочын р.в.	1	1
Ушачы р.в.	2	2
Чашнікі р.в.	1	1
Шаркоўшчына р.в.	5	6
Шуміліна р.в.	-	1
Усяго:	98	111

Менская вобласць:

Беразіно р.в.	3	2
Барысаў гор.	6	5
Вілейка гор.	1	3
Валожын гор.	9	8
Дзяржынск р.в.	5	6
Жодзіна гор.	3	6
Клецк р.в.	-	1
Крупкі р.в.	3	2
Капыль р.в.	1	-
Лагойск	1	2
Любань р.в.	-	1
Менск гор.	296	288
Менск РВПС	12	14
Маладечна гор.	16	15
Мядзель р.в.	3	2
Пухавічы РВПС	5	5
Нясвіж р.в.	1	1
Смалявічы р.в.	2	2
Слуцк гор.	6	15
Салігорск гор.	6	11

Магілёўская вобласць:

Бабруйск гор.	3	3
Бялынічы р.в.	1	-
Быхаў р.в.	1	1
Глуск р.в.	1	-
Горкі гор.	1	1
Дрыбенкі р.в.	-	1
Кіраўск р.в.	1	1
Клічаў р.в.	-	1
Клімавічы р.в.	-	1
Касцюковічы р.в.	3	1
Краснаполле р.в.	-	1
Крычаў р.в.	-	1
Круглае р.в.	1	1
Мсціслаў р.в.	2	1
Магілёў гор.	61	51
Магілёў РВПС	2	3
Асіповічы гор.	9	9
Слаўгарад р.в.	1	1
Хоцімск р.в.	2	-
Чэркаў р.в.	1	-
Чавусы р.в.	-	1
Шклуб р.в.	4	7
Усяго:	94	88
Усяго на краіне:	890	919

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

2012 год абвешчаны ў Беларусі Годам кнігі

Наступ з двух бакоў

Вынікі сацыялагічнага апытания, замоўленага СБП, каб высветліць, што, колкі і на якой мове чытаюць нашы суайчыннікі, выкладальнікі разглагалі з меркаванням размясці ў сваім блогу *крытык*.

Павел Абрамовіч:

- Саюз беларускіх пісменнікаў замовіў сацыялагічнае апытанне, па выніках якога выясцілася: 82% чытаюць кнігі на рускай мове і толькі 13,8% — па-беларуску. Пры гэтым 70% не ведаюць ніводнага сучаснага пісменніка.

Чаму такія вынікі?

З аднаго боку, дзяржаўная імкненца кантроліруе сферу беларускага кнігагандлю праз механізмы ліцензіі, выдавецкіх планаў і цензуры; яна не аслабляе падаткі, не дае інвестыцыяў, дзічынца новых сродкаў камунікацыі, выдання і распаўсюджання кніжнай прадукцыі; паўсюль тут панујуць бюрократыя, адсутнасць ведаў, густу і матывацыі.

Больш за тое, улады задзейнічалі адміністрацыйны рэзурс, каб аддаліць ад людзей сапраўдную нацыянальную літаратуру — як класічную, так і сучасную, — падмяніць яе ідэалагічнай графаманіяй, паралізаваць працу нелаяльных пісменнікаў і прыватных выдаўцоў.

Акрамя таго, у краіне не распрацаваныя нацыянальныя праграммы папулярызацыі чытацтва, зруйнаваныя перакладчыцкая школа і інстытут літаратурных крэтыкаў. Распаўсюдом літаратуры па-за межамі краіны займаюцца, як могуць, Мінкульт і МЗС. Паўсюль галечка, неўладкаванасць: работнікі культуры ў сталіцы і рэ-

гіёнах выбываюцца з апошніх сіл, атрымліваючы мізэрныя заробкі за сваю працу; у дзіцячыя садкі бацькам даводзіцца несці свае кніжкі, бо іх настойліва просіць аб гэтым адміністрацыя, — гэта мела месца нават у часы беларускага “эканамічнага цуду”.

Пры гэтым на дзяржаўным узроўні мовай зносяні на сферы культуры, як і ва ўсіх іншых, застаецца пераважным чынам руская.

З другога боку, беларускія чытачы апынуліся ў палоне расейскіх выдаўцоў, якія свабодна пачуваюцца на нашай тэрыторыі. Адбылося гэта дзякуючы моўнаму фактарту, моцным сувязям на узроўні “метраполія-правінцыя”, наяўнасці вялікіх грошай ў расейскіх літаратурных холдынгах, неаслабнай падтрымцы рускай (і рускамоўнай) літаратуры з боку розных інстытутаў, у тым ліку мас-медиа, якія транслююцца на тэрыторыі Беларусі. Да таго ж расейскія выдавецкія групы могуць задаволіць чытакі попыт на ўсе жанры масавай літаратуры, якія зараз дамінуета ва ўсім свеце, маюць рэзервы для якасных перакладаў замежных твораў розных узроўніяў на сваю мову, спрынта друкуюць розныя даведнікі і энцыклапедіі. У гэтых варункаў нядзіўна, што многія беларускія прыватныя кнігавыдавецтвы дзейнічаюць як расейскія філіі, а маладыя пісменнікі Беларусі вырашоюць пытанне з мовай сваіх кніг на карысць рускай і адпраўляюць свае рукапісы ў Москву і Санкт-Пецярбург.

Гэту прыкруюю сітуацыю можа змяніць толькі стварэнне эканамічнай незалежнай дзяржавы ў нацыянальных формах — ўсё астотніе беларускія літаратура зробіць сама. Як магутная рака, на берагах якой нараэшце зруйнавалі хімічныя прадпрыемствы,

Толькі 100 чалавек падпісаліся на поўны збор У. Караткевіча

- Падпісалася больш за сотню, сотня з нечым. Многія непакояцца, што апошні том выйдзе ў 2020 годзе. Маўляю, а ці дажывем, — кожа галоўны рэдактар выдавецтва “Літаратура і мастацтва” Віктар Шніп. І дадае, што яшчэ тысяча падпісчыкаў — бібліятэкі ды крамы.

Нагадаем, што па ўмовах падпіскі трэба ўнесці грошы за першы і апошні том і накіраваць у выдавецтва ліст з паведамленнем аб аплаце.

Падпісача на збор твораў Караткевіча можна да канца лютага.

Па ўмовах падпіскі трэба:

Унесці аплату за першы і апошні тамы ў паштовым аддзяленні.

Кошт першага тома — 46 800 рублёў, апошняга (25-га) — 58 400 рублёў.

Тэрмін аплаты — да 1 сакавіка 2012 года.

Накіраваць у выдавецтва ліст з паведамленнем аб аплаце.

Інфармацыя аб выгадзе наступнага тома, кошце і тэрмінах аплаты будзе змешчана ў выдадзеным томе.

Пералік грошай па наступных рэквізітах.

1 студзеня — 45 гадоў з часу заснавання выдавецтва “Беларуская энцыклапедыя імя Пятруса Броўкі” (Менск, 1967 г.).

2 студзеня — 80 гадоў з дня нараджэння **Базыля Белаказовіча**, польскага даследчыка беларускай літаратуры.

3 студзеня — 75 гадоў з дня нараджэння **Васіля Сямёновіча Гігевіча**, пісьменніка.

6 студзеня — 120 гадоў з дня нараджэння **Адама Станкевіча**, беларускага грамадска-палітычнага дзеяча, выдаўца, гісторыка, публіцыста, літаратуразнаўца, каталіцкага святара.

Адам Станкевіч

8 студзеня — 110 гадоў з дня нараджэння **Сцяпана Ігнатавіча Карабана**, беларускага літаратуразнаўца, доктара філалагічных навук.

9 студзеня — 60 гадоў з дня нараджэння **Уладзіміра Васілевіча**, беларускага фальклорыста.

11 студзеня — 75 гадоў з дня нараджэння **Міхася Уладзіміравіча Верасілы**, калекцыянера, краязнаўца, мастака, паэта.

17 студзеня — 280 гадоў з дня нараджэння **Станіслава Аўгуста Панятоўскага** (1732-1798), апошняга Вялікага князя літоўскага і караля польскага, мецэната, які нарадзіўся ў Воўчыне Камянецкага раёна, дзе і быў пахаваны.

18 студзеня — 130 гадоў з дня нараджэння **Іосіфа Рыгоравіча Лангбарда** (1882—1951), архітэктара, аднаго з заснавальнікаў савецкай архітэктуры Беларусі, заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі.

20 студзеня — 120 гадоў з дня нараджэння **Браніслава Адамавіча Тарашкевіча** (1892-1938), грамадскага палітычнага дзеяча, літаратара, акадэміка.

20 студзеня — 120 гадоў з дня нараджэння **Рыгора Раманавіча Шырмы** (1892 - 1978), беларускага грамадскага

Рыгор Шырма

Юбілейныя даты 2012 года

га і культурнага дзеяча, хор-майстра, народнага артыста БССР і СССР, Героя Сацыялістычнай працы.

28 студзеня — 300 гадоў з дня нараджэння **Ўладзьмера Крыштофа Радзівіла** (1712 - 1770), Дзяржаўнага дзеяча ВКЛ, паэта, гісторыка.

28 студзеня — 90 гадоў з дня нараджэння **Янкі Жамойціна** (1922-2003), беларускага і польскага журналиста, публіцыста.

30 студзеня — 90 гадоў з часу ўтварэння ў Менску **Інстытута беларускай культуры** (Інбелкульт).

31 студзеня — 120 гадоў з дня нараджэння **Алеся Кандратавіча Гурло** (1892-1938), паэта.

31 студзеня — 55 гадоў з часу заснавання **Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі** (адкрыты ў 1967 г., Мінск).

2 лютага — 110 гадоў з дня нараджэння **Станіслава Сымонавіча Грынкевіча** (1902-1945), беларускага грамадска-палітычнага дзеяча, літаратара.

4 лютага — 125 гадоў з дня нараджэння **Фабіяна Гіляравіча Шантыра** (1887-1920), пісьменніка, публіцыста, грамадскага дзеяча.

5 лютага — 70 гадоў з дня нараджэння **Міколы Жылінскага**, беларускага журналіста, пісьменніка, гісторыка, кандыдата гістарычных навук.

8 лютага — 75 гадоў з дня нараджэння **Германа Піларынавіча Кірылава**, пісьменніка.

13 лютага — 110 гадоў з дня нараджэння **Сымона Аляксеевіча Хурсіка** (1902-1972), беларускага пісьменніка.

13 лютага — 100 гадоў з дня нараджэння **Ўладзіміра Барысавіча Карпава** (1912-1977), беларускага пісьменніка.

14 лютага — 75 гадоў з дня нараджэння **Міхася Лявонавіча Странльцова** (1937-1987), пісьменніка, краістыка, перакладчыка.

17 лютага — 175 гадоў з дня нараджэння **Канстанціна Міхайлівіча Ельскага** (1837, Чэрвенскі р-н — 1896), вучонага біёлага, географа, геолага, падарожніка.

18 лютага — 630 гадоў таму назад гвалтоўна загінуў у **Крэйскім замку** князь Кейстут, і пачалася 10-гадовая міжусобная вайна паміж Вітаўтам і Ягайлом.

18 лютага — 100 гадоў з дня нараджэння **Кліма Лазаравіча Грыневіча** (1912-1941), беларускага паэта.

21 лютага — **Міжнародны дзень роднай мовы**.

25 лютага — 110 гадоў з дня нараджэння **Янкі Геніюша** (1902-1979), беларускага лекара, бібліяфіла, мужа Ларысы Геніюш.

26 лютага — 80 гадоў з пачатку выдання газеты

“ЛіМ” — органа Саюза беларускіх пісьменнікаў у 1932-2002 гадах.

28 лютага — 75 гадоў з дня нараджэння **Георгія Якаўлевіча Галенчанкі** (1937, г. Петразаводск), гісторыка-медывіста, доктара гістарычных навук.

29 лютага — 140 гадоў з дня нараджэння **Вітольда Каятанавіча Бялыніцкага — Бірулі** (1872-1957), жывапісца — пейзажыста, народнага мастака Беларусі.

Люты — **590 гадоў** таму назад у Лідскім замку святавалі вяселле караля **Ягайлы і Софіі Гальшанскай**.

3 сакавіка — 945 гадоў ад першага ўпамінання пра **Менск** у “Аповесці мінульых гадоў”.

3 сакавіка — 75 гадоў з дня нараджэння **Мірона Бобера**, беларускага гісторыка, кандыдата гістарычных навук, дацэнта.

4 сакавіка — 230 гадоў з дня нараджэння **Казіміра Ельскага** (1782, Пухавіцкі р-н — 1867), скульптара, першага прафесара ў Беларусі.

5 сакавіка — 100 гадоў з дня нараджэння **Аўгена Тодаравіча Калубовіча** (Каханоўскага, 1912-1987), беларускага гісторыка, літаратуразнаўца, палітычнага дзеяча.

6 сакавіка — 75 гадоў з дня нараджэння **Уладзіміра Якубавіча Крукоўскага**, мастака — плаکатыста.

7 сакавіка — 100 гадоў з дня нараджэння **Тараса Канстанцінавіча Хадкевіча** (1912-1975), беларускага празаіка, паэта, перакладчыка.

10 сакавіка — 70 гадоў з дня нараджэння **Міхася Ткачова** (1942-1992), беларускага грамадска-палітычнага дзеяча, гісторыка, археолага, доктара гістарычных навук, прафесара.

Міхась Ткачоў

11 сакавіка — 125 гадоў з дня нараджэння **Алеся Гаруна** (сапр. Аляксандар Уладзіміровіч Прушынскі, 1887—1920), пісьменніка і дзеяча нацыянальна-вызвольнага руху.

11 сакавіка — 90 гадоў з дня нараджэння **Міколы Іванавіча Гамолкі** (1922-1992), беларускага празаіка, паэта, драматурга, перакладчыка.

20 сакавіка — 60 гадоў з дня нараджэння **Алеся Емельянава** (1952-1995), беларускага паэта.

22 сакавіка — 130 гадоў

доўз дня нараджэння **Эдуарда Адамавіча Будзькі** (1882-1958), беларускага паэта, выдаўца.

25 сакавіка — **Дзень Волі**.

31 сакавіка — 40 гадоў выдавецтву “Мастацкая літаратура”.

1 красавіка — 150 гадоў з дня нараджэння **Адама Багдановіча** (1862-1940), беларускага этнографа, бацькі Максіма Багдановіча.

1 красавіка — 140 гадоў з дня нараджэння **Уладзіслава Котвіча** (1872-1944), філогага-ўсходазнаўца, акадэміка Польскай Акадэміі навук.

1 красавіка — 135 гадоў з дня нараджэння **Васіля Захаркі** (1877-1943), беларускага педагога, краязнаўца, стваральніка музея ў Любчанскаі СШ (Навагрудскі р-н).

2 красавіка — 170 гадоў з дня нараджэння **Францішка Нарбута** (1842-1892), удзельніка паўстання супраць Расіі ў 1863-64 гг.

4 красавіка — 100 гадоў з дня нараджэння **Адама Іосіфавіча Залескага** (1912-2002), беларускага гісторыка, этнографа.

10 красавіка — 85 гадоў з дня правядзення ў Гродні з’езду актыўістаў Таварыства беларускай школы.

10 красавіка — 75 гадоў з дня нараджэння **Міхаила Фёдаравіча Спрылонава** (1937, Бабруйск), кандыдата гістарычных навук.

11 красавіка — 85 гадоў з дня нараджэння **Канстанціны Беларускай ССР** (1927 г.).

14 красавіка — 35 гадоў з часу заснавання Музэя беларускага народнага мастацтва, філіяла Нацыянальнага мастацкага музея Эспублікі Беларусі (в. Раўбічы, Мінскі р-н, 1977, адкрыты 12 снежня 1979 г.).

16 красавіка — 180 гадоў з дня нараджэння **Альфрэда Ромера** (1832-1897), жывапісца, мастацтвазнаўца, этнографа.

18 красавіка — 125 гадоў з дня нараджэння **Анатоля Дзяркача** (сапр. Зімёнка А.Р., 1887-1937), беларускага паэта, сатырыка, гумарыста.

19 красавіка — 100 гадоў з дня нараджэння **Леаніда Януаравіча Прокшы** (1912-1994), беларускага празаіка.

26 красавіка — 150 гадоў з дня нараджэння **Яўстафія Арлоўскага** (1862-1913), беларускага гісторыка, педагога, краязнаўца.

Красавік. 25 гадоў з часу стварэння Беларускага фонду культуры (БФК) (Менск, 1987 г.).

3 траўня — **290 гадоў** з дня нараджэння **Станіслава Радзівіла** (1722-1787), дзяржаўнага і ваеннага дзеяча Вялікага Княства Літоўскага.

9 траўня — 75 гадоў з дня нараджэння **Анатоля Ва-**

сілевіча **Бараноўскага**, ма-

стака.

9 траўня — 75 гадоў з дня нараджэння **Валянціна Пімафеевіча Мысліўца** (1987-1993), пісьменніка.

15 траўня — 130 гадоў з дня нараджэння **Уладзіслава Іосіфавіча Галубка** (сапр. Голуб), акцёра, мастака, першага народнага артыста Беларусі.

15 траўня — 100 гадоў з дня нараджэння <b

28 ліпеня -- 110 гадоў з дня нараджэння **Віктора Бенядзіктавіча Вальтара** (1902-1931), беларускага пісьменніка.

29 ліпеня -- 25 гадоў з дня нараджэння Наваградскага гісторычна-краязнаўчага музея (1987, адкрыты 11 верасня 1992 г.).

30 ліпеня -- 30 гадоў з часу заснавання Вілейскага гісторычна-краязнаўчага музея (1982, адкрыты 7 траўня 1985 г.).

31 ліпеня -- 210 гадоў з дня нараджэння **Ігната Дамейкі** (1802-1889), геолага, мінералага, даследчыка Чылі, аўтара мемуараў.

Ігнат Дамейка

2 жніўня -- 80 гадоў з дня нараджэння **Баліслава Кольшкі** (1837-1863), аднаго з кіраўнікоў паўстання 1863 г.

7 жніўня -- 175 гадоў з дня нараджэння **Адама Восіпавіча Мальдзіса** (1932, Астрэвецкі р-н), літаратуразнаўца, празаіка, грамадскага дзеяча, доктара філалагічных навук.

Адам Мальдзіс

8 жніўня -- 100 гадоў з дня нараджэння **Аркадзія Дзмітрыевіча Чарнышэвіча** (1912-1967), беларускага пісьменніка.

17 жніўня -- 70 гадоў з дня нараджэння **Мікалая Вярэніча**, беларускага мовазнаўца, кандыдата філалагічных навук, дашэнта Гарадзенскага аграрнага ўніверсітэта.

19 жніўня -- 100 гадоў з дня нараджэння **Аляксея Айшчыкі** (1912-2007), беларускага пісьменніка, краязнаўца.

19 жніўня -- 100 гадоў з дня нараджэння **Барыса Міхайлавіча Мікуліча** (1912-1954), беларускага празаіка, крытыка.

25 жніўня -- 80 гадоў з дня нараджэння **Пятруся Міхайлавіча Макалія** (1932-1996), паэта, драматурга.

Юбілейныя даты 2012 года

26 жніўня -- 120 гадоў з дня нараджэння **Сымона Якубчыка** (1892-1938), беларускага гісторыка, кандыдата гісторычных навук.

27 жніўня -- 90 гадоў з дня нараджэння **Алесія Іванавіча Махнача** (1922-2001), беларускага драматурга, празаіка, публіцыста.

31 жніўня -- 90 гадоў з дня нараджэння **Уладзіміра Міхайлавіча Шыціка** (1922-2000), беларускага празаіка.

6 верасня -- 215 гадоў з дня народзінаў **Івана Іванавіча Грыгаровіча** (1792-1862), археографа, гісторыка, краязнаўца, пісьменніка.

7 верасня -- 180 гадоў з дня нараджэння **Людвіка Тадаравіча Нарбута** (1832, Воранаўскі р-н -- 1863), аднаго з кіраўнікоў паўстання 1863-1864 гг.

13 верасня -- 75 гадоў з дня нараджэння **Уладзіміра Ільіча Содала**, пісьменніка, літаратуразнаўца, краязнаўца.

16 верасня -- 75 гадоў з дня нараджэння **Барыса Іванавіча Луцэнкі**, Народнага артыста Беларусі, рэжысёра.

16 верасня -- 75 гадоў з дня нараджэння **Аляксандра Васільевіча Мядведзя**, заслужанага майстра спорту чэмпіёна XVIII, XIX і XX Алімпійскіх гульняў, неаднаразовага чэмпіёна свету, Еўропы, СССР па вольнай барацьбе.

17 верасня -- 100 гадоў з дня народзінаў **Максіма Танка** (сапр. Скурко Яўген Іванавіч, 1912-1995), Народнага паэта Беларусі.

17 верасня -- 90 гадоў з дня нараджэння **Яна Тарчэўскага** (1882-1929), дзеяча вызвольнага і культурнага руху Беларусі.

17 верасня -- 90 гадоў з дня нараджэння **Івана Іванавіча Калесніка** (1932-1979), беларускага паэта, публіцыста, перакладчыка.

11 каstryчніка -- 130 гадоў з дня нараджэння **Яна Тарчэўскага** (1882-1929), дзеяча вызвольнага і культурнага руху Беларусі.

20 каstryчніка -- 120 гадоў з дня нараджэння **Янкі Тарасевіча** (1892-1978), беларускага культурнага дзеяча на эміграцыі, каталіцкага духоўніка, доктара тэалогіі.

25 каstryчніка -- 140 гадоў з дня нараджэння **Аляксандра Аляксандравіча Рашэнфельда** (1872-?), беларускага фалькларыста і этнографа.

20 верасня -- 75 гадоў з дня нараджэння **Карла Гутшміта**, німецкага беларусіста.

20 верасня -- 75 гадоў з дня нараджэння **Аляксея Канстанцінавіча Каўкі** (1937, Чэрвенскі р-н), маскоўскага гісторыка, літаратуразнаўца.

20 верасня -- 75 гадоў з дня нараджэння **Яўгена Сяргеевіча Куліка** (1937-2002), графіка.

31 каstryчніка -- 70 гадоў з дня нараджэння **Івана Коўкея** (1942-2009), беларускага гісторыка, кандыдата гісторычных навук, прафесара.

22 верасня -- 40 гадоў з часу заснавання Коласаўскага заказніка ў Стадубцоўскім

р-не.

23 верасня -- 110 гадоў з дня нараджэння **Сяргея Іванавіча Васілёнка** (1902-1982), беларускага літаратуразнаўца, фальклорыста.

26 верасня - Еўрапейскі дзень моў.

27 верасня -- 120 гадоў з дня нараджэння **Сяргея Барана** (1892-1937), беларускага грамадскага і культурнага дзеяча, педагога.

28 верасня -- 60 гадоў з дня заснавання Ашмянскага раённага краязнаўчага музея імя Ф. Багушэвіча.

30 верасня -- 120 гадоў з дня нараджэння **Зоські Верас** (сапр. Сівіцкая Л.А., 1892-1991), беларускай грамадска-культурнай дзяячкі, пісьменніцы.

1 каstryчніка -- 400 гадоў з дня нараджэння **Яна Антонія Храпавіцкага** (1612-1685), дзяржаўнага дзеяча Рэчы Паспалітай.

1 каstryчніка -- 75 гадоў з дня нараджэння **Андрэя Юр'евіча Мдзівані** (Мдывані), кампазітара.

3 каstryчніка -- 90 гадоў з дня нараджэння **Міхасія Навумовіча** (1922-2004), беларускага грамадска-культурнага дзеяча на эміграцыі, мастака.

7 каstryчніка -- 100 гадоў з дня нараджэння **Юрыя Жыўцы** (сапр. Попка, 1912-1990), беларускага журналіста, пісьменніка, грамадскага дзеяча на эміграцыі.

7 каstryчніка -- 80 гадоў з дня нараджэння **Івана Мікалаеўіча Пташнікава**, пісьменніка.

8 каstryчніка -- 110 гадоў з дня нараджэння **Канстанціна Іванавіча Кернайшчыкага** (1902-1942), беларускага гісторыка.

9 каstryчніка -- 80 гадоў з дня нараджэння **Івана Іванавіча Калесніка** (1932-1979), беларускага паэта, публіцыста, перакладчыка.

11 каstryчніка -- 130 гадоў з дня нараджэння **Яна Тарчэўскага** (1882-1929), дзеяча вызвольнага і культурнага руху Беларусі.

20 каstryчніка -- 120 гадоў з дня нараджэння **Янкі Тарасевіча** (1892-1978), беларускага культурнага дзеяча на эміграцыі, каталіцкага духоўніка, доктара тэалогіі.

25 каstryчніка -- 140 гадоў з дня нараджэння **Аляксандра Аляксандравіча Рашэнфельда** (1872-?), беларускага фальклорыста і этнографа.

20 верасня -- 75 гадоў з дня нараджэння **Карла Гутшміта**, німецкага беларусіста.

20 верасня -- 75 гадоў з дня нараджэння **Аляксея Канстанцінавіча Каўкі** (1937, Чэрвенскі р-н), маскоўскага гісторыка, літаратуразнаўца.

31 каstryчніка -- 70 гадоў з дня нараджэння **Яўгена Сяргеевіча Куліка** (1937-2002), графіка.

31 каstryчніка -- 70 гадоў з дня нараджэння **Івана Коўкея** (1942-2009), беларускага гісторыка, кандыдата гісторычных навук, прафесара.

22 верасня -- 40 гадоў з часу заснавання Коласаўскага заказніка ў Стадубцоўскім

Каstryчнік -- 35 гадоў з часу адкрыцця філіяла Літаратурнага музея Янкі Купалы (з 11 каstryчніка 1978 г.) -- Купалаўскі мемарыяльны запаведнік "Ляўкі".

1 лістапада -- 380 гадоў з часу ўтворэння Магілёўскай праваслаўнай епархii.

1 лістапада -- 120 гадоў з дня нараджэння **Язэпа Троські**, дзеяча нацыянальна-культурнага руху ў БССР. З в. Лаша (Гродзенскі р-н). Загінуў у 30-я гг.

1 лістапада -- 75 гадоў з дня нараджэння **Уладзіміра Міхайлавіча Верамейчыка** (1937-1999), паэта.

1 лістапада -- 15 гадоў з дня нараджэння **Якуба Коласа** (1882-1956), Народнага пісьменніка Беларусі, вучонага, акадэміка НАН Беларусі.

Якуб Колас

4 лістапада -- 125 гадоў з дня нараджэння **Цішкі Гартніча** (сапр. Зміцера Хведаравіча Жылуновіча, 1887-1937), пісьменніка, акадэміка НАН Беларусі, палітычнага і дзяржаўнага дзеяча БССР.

6 лістапада -- 25 гадоў з часу заснавання Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры (Менск, 1987, адкрыты ў лістападзе 1991 г.)

11 лістапада -- 20 гадоў назад устаноўлены дыпломатычны адносіны паміж Беларуссю і Ватыканам, заснавана Апостальская нунцыятура ў Беларусі.

14 лістапада -- 200 гадоў з дня нараджэння **Паўлюка Багрыма** (1812-1891?), беларускага паэта.

15 лістапада -- 75 гадоў з часу стварэння **Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыки** (Менск, 1932).

15 лістапада -- 45 гадоў з часу заснавання Саюза кінематографістаў Беларусі.

16 лістапада -- 75 гадоў з дня нараджэння **Валяніціна Антонавіча Лукшы**, пісьменніка, перакладчыка.

25 лістапада -- 100 гадоў з дня нараджэння **Яўгена Мацеевіча Замерфельда** (1912-1980), беларускага паэта, крытыка, педагога.

26 лістапада -- 175 гадоў з дня нараджэння **Міхала Эльвіра Андрэяўлі** (1837-1893), мастака, удзельніка паўстання 1863 года.

Лістапад -- 60 гадоў з

пабудаваны касцёл, фундаваны Марыяй Сангайлай.

525 гадоў з часу першага

Думаю, марнае пытанне: ці ёсьць на свеце мова, больш ласкавая і міная, чым матчына? І не можа быць іншай, якая так адмыслова стасавалася б менавіта да цябі.

Ну з чым можна парадаўнаць такія выразныя, вобразныя нашы слова, як *надвор'е, хмарацца, навальница, бліскавіца, вясёлка, спёка?* Прамаўляеш іх і «*бачыши*», як на дварэ пачынае хмурнець, навальвасцца на цябе нядобрая стыхія, раз-пораз бліскаюць пад грымоты ў небе асяляпльяныя водсветы, а потым ўсё адлягае, зноўку ззяе сонца, ад краю да краю раскінулася вясёлка і настое цеплыня...

Або ў вячэрнім небе шпацыруе між аблокаў вясёленькі маладзічок. Ці яшчэ: у лес прыйдзі, куды ні глянь: чарніцы і суніцы, нібы шастаюць між дрэў птушачкі-сініцы... Вялікдень — самы галоўны і святчыны ў годзе дзень... Мядовы водар сенажаці... Што можа быць «смачней» за такія слоўцы!

Ад макі ўпершыню ты пачуў самыя прыгожыя слова на свеце. Прыйгадаеш іх — і ўспывае ў памяці матуля сядр хаты, у якой ты з'явіўся на свет і правё першы доўгі-доўгі гады, а цяпер там, можа, ніколі ўжо не будзеш. Згадваеш родную з яе клапатлівасцю і ласкай, з яе нязменнай дабрынёй. І дзе б потым ні жыў, у якім асяродку ні круціўся, чудоўныя слова з басанога маленства ўжо не могуць пакінуць цябе. Калі ж у каго яны забываюцца ці выціскаюцца іншымі, дык гэта, думаю, тое ж смае, што забыцца пра макі, пра тое, як яна ўглядзала праз ажэнца, чакаючы дахаты цябе, як хавала на вячэру смачнайшую за ўсё лусту хлеба, як была рада пагаманіць з табою.

Вымавіш спаконвечныя слова, якія складаюць лепшую частку тваёй душы, дык потым, як пасля малітвы, уяўляеца тое, што было ў самыя дарагі моманты жыцця. Калі ж завітаеш у якую-небудзь вёсачку, дык бывае, яшчэ нікога не сустрэў ў вулачы, а ўжо «чуеш», як тут

Родныя словы

усё «гаворыць» на нашай мове. І перад табою ніякая не «ізба», *ахата*, не «крыльцо», *аганак*. Чужкія слова, я гэта падмечеў, у беларускай вёсцы «не гучыць». Душа тут адгукаеца на кожнае строчнае і «вывозване» ўсё менавіта так, як гаварыў коліс ты сам, вольна жывучы на ўлонні роднай прыроды.

Хто памятае сваю маші, хто згадвае, як яна гаварыла, для таго яна працягвае жыць. Хто не выракаеца роднай мовы, той ніколі не губляе ў сваёй души бацькоў і дзядоў. Адрасыцца ад іх — вялікі грэх. Надыдзе час, і Усівышні спынае ў цябе, чаму паграбаваў дадзенай ім мовай, зганіў, збесціў, адрынуў яго дарунак.

Сёння не ведаць сваёй мовы — і грэшна, і смешна. Но нічым не заменіш яе, каб не згубіць нешта сваё. Чужое — не заўсёды прывабнае, якое б дасканалае яно ні было. І, да таго ж, яно бывае нядзячым, вераломным, бо выціскае з ужытку карэннае наша.

Таму мы павінны берагчы тое сваё, што робіць нас людзімі сядр іншых. Каб забяспечыць сваё існаванне, неабходна развіваць спрадвечна сваё; на гэтым толькі і можа здзейсніца чалавек. Імкненне да свайго — найялікшыя сіла. Сваё найбольш зразумела і трывалае. Яно ж дапамагае лепш зразумець і чужое.

Трэба не губляцца ў гурце іншых. Народ, як і чалавек, павінен быць не столькі часткай агульнай масы, колькі самім сабой, існаваць як асоба. Народ-асоба! Толькі гэта надае яму значнасці, гонару і павагі ад іншых.

Заслугоўвае вялікай ўдзячнасці той, хто зберагае нашу мову. Згубіць яе — дык век ужо не ведаць гэтай прыгажосці, не быць самастойнім людзімі, гаспадарамі свайго лёсу.

Берагуць і захоўваюць ад згубы нашу мову тыя, хто сёння гаворыць па-беларуску. Гэта і тыя, якія коліс гаварылі

на ёй, — шматлікія пакаленіі нашых продкаў. Яны карысталіся роднымі словамі. Мы, дзеці, пасталеўшы і апнуўшыся ў горадзе, вымушаны прызываючыца да іншай мовы. А вось жа ў маці такога не здарылася! Яна тым самым і дапамагла зберагчы спрадвечны скарб беларусаў. Па-ранейшаму згадваю яе гаворку, яна ніколі не выветрыца з памяці.

Шмат слоў я чую і ад іншых людзей. Гэтыя слова — як свежы струменьчик крынічнай цуд-воды. Вось некалькі такіх слоў і ідэём, да якіх даадаў некаторыя тлумачэнні і прыклады: *адкаваліць* — адрезаць вялікі кавалак хлеба ці сала; *адзяжунак* — беднае адзенне; *адным пэндам* прыбраўся ў хаце, бо прыйдзе дзяўчына; *апішоша*; *астарковаты*; *ачалавечыца* — ажаніца; *ашушкаца* — цёплая апрануцца; *бабаніць* дождж; *балбесаваты*; *блудзяка*; *блытаци* — гаварыць без сэнсу; *блізідзіць* — абы што гаварыць; *бохак* — многа піць раз-пораз вады; *брыйосны*; *брэнгач* — непаворотлівы мужчына; *бясклічны* — беспалковы; *варыць* — напружана думаць; *хлапчания* — ну выліты бацька; *выскрынаць* — выстудзіць хату, раз-пораз ходзячы слоды-туды; *вялізны*; *гар* — гарэлка; *ой*, ужо так имат часу прашыло, а ў мяне яшчэ гарох *ні ў бабкі*; *гонала* — таўсматы чалавек; *гром-баба* — таўсматыя, непаворотлівая жансчына; *грыбы* — тоўстыя губы; *другім наваратам* — паўторна; *души паслушаючы* — з задавальненнем; *жадзёба*; *забівае дых* — не дae слова сказаць; *з кіячка гарышка* — у апошні момент, ледзь паспейшы; *з мухамі* — з норавам, ганарлівым (ая); *зрэзана* — мнона пасварыць; *з'яды* — пражорлівы (пра жывёлу); *кропкі пабраў* — выглядаць паходны на бацьку ці маці; *ісці ў прочкі* — жабраваць; *калагамінік* — брудны, неахайны

Я здавен збираю рэдкія беларускія слоўцы. Назбіралася ўжо больш за шэсцьсот «пашеркаў», бо не-не ды і занітуюць слоўца-другое ці прыпамінаю, як гутарыў з маці. Нават выдаў невялікую кніжачку матчыных слоў. І мусіць, гэтаму не будзе канца. Таму што па-ранейшаму згадваю яе гаворку, яна ніколі не выветрыца з памяці. Вось што значыць сваё, роднае, кроўнае — захаванае ў душы!

Ці не даўно пара нам, чый шлях у жыцці пачынаўся ад матчынага слова, вяртасца да свайго роднага, каранёвага, натуральнага, як крынічная вада, як гаючы водар беларускіх лясоў, палёў, лугоў?

Зберажэм матчыну мову!

Вячаслав Мілкоўскі.

Паводле tv-lida.by.

Віншаванні ТБМ

Светлых Каляд і шчаслівага Новага года!

Арнальда Абэці, амбасадар Італіі.

Шаноўныя сябры, паважаныя калегі!

Дзень Хрыстова Нараджэння і Новы год — светлыя і шчырыя святы, якія поўняць надзеямі, марамі, любоўю і цепліней наша жыцці!

Віншуем Вас з надыходзячымі святамі і зычым разумення і падтрымкі

Вашых блізкіх і паплечнікаў, поспехаў і настойлівасці ў справах,

светлых цудаў і Божай дапамогі!

Тацияна Паshawalava, Уладзімір Мацкевіч.

Цэнтр сацыяльных іннавацый / Агенція гуманітарных тэхналогій.

Паважаныя сябры!

У гэтыя святочныя дні шчыры віншуем вас з Новым годам і Калядамі!

Жадаем, каб у вашым жыцці 2012 год стаў годам вялікіх магчымасцей і ажыццяўлення самых грандыёзных планаў!

Хай ён падорыць вам многа яркіх фарбаў і прыемных уражанняў, прынясе поспех і радасць, выкане ўсё вашыя жаданні!

Супрацоўнікі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

Чаканне Каляду і Новага 2012 года — пары надзеі, час спадзянняў на тое, што будзуша самыя запаветныя мары!

Нам, беларусам, ёсць у што верыць — у сябе, у тое, што наша Бацькаўшчына стане сапраўды вольнай, дэмакратичнай і заможнай дзяржавай. Няхай жа ўсё нашы надзеі спраўдзяцца, а мары стануть рэчаіснасцю!

Віншуем вас з надыходзячымі радаснымі святамі!

Жадаем шчасця, поспехаў і моцнага здароўя!

Таварыства беларускай культуры ў Літве.

Віншую са святам Каляд і Новым годам!

Няхай 2012 год прынясе ўсім больш радасных і прыемных дзён, творчага вам плёну.

Вячка Целеш, Рыга.

Хоці сэрцаў ѿпль рух, хоці колькі слоў

Для ТБМ, для повязі сяброў.

Няхай душа працуе на іскрыстасць,

Каб стала слову ѿпла і ад слова.

Хай прамяне наша Таварыства,

І не заглохне дарагая мова.

У кожным беларусе і ў народзе -

Такі хай будзе тост на пераходзе!

І вера, праца наша ў новым годзе,

У мроі аб красе і аб сафабоде.

Няхай цяплее (і ўнутры), бо золка!

Віншуем вас!

Падсвільская суполка.

«Фармаванне нацыянальнай самасвядомасці і моўнай культуры наўчэнніцаў сродкамі вучэбных прадметаў» — гэту тэму 3 студзеня абмяркоўвалі педагогі на навукова-практычнай канферэнцыі ў Лідзе. Такую форму работы тут выкарыстоўваюць не ўпершыню. На гэты раз лідскія педагогі вырашылі падзяліцца досведам с калегамі з суседніх раёнаў.

Навукова-практычнай канферэнцыя сабрала каля 150 чалавек з Лідскага, Воранаўскага і Слонімскага раёнаў. Удзельнікі канферэнцыі рас-

казвалі пра свае напрацоўкі ў гэтым кірунку, прычым гутарка ішла і аб арганізацый дзейнисці з дашкалятамі, і са школьнікамі рознага ўзросту.

Выступаючы перад калегамі, Ірына Радзюкевич, загадчыца дзіцячага садка № 36 г. Ліды, які з 2007 года працуе ў этнографічным кірунку, адзначыла:

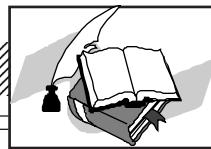
- Бацькі за этнографічнае выхаванне дзяцей. Яны засцёды дапамагаюць педагогам, з задавальненнем удзельнічаюць у беларускіх святах, якія арганізоўваюцца ў дашкольных установах.

Лідскія педагогі і іх калегі з суседніх рэгіёнаў у час працы секцый расказвалі пра формы работы з дзецьмі і іх бацькамі па фармаванні нацыянальнай свядомасці сучаснай беларускай сям'і, маральныя якасці падлеткаў, каштоўнасці, выхаванні патрыятыч-

тычных і грамадзянскіх пачуццяў, духоўнасці, высокай культуры і актыўнай жыццёвой пазіцыі ў дзяцей і падлеткаў.

На канферэнцыі было адзначана: калі правільна арганізуваць работу, усяго гэтага можна дасягнуць як на уроках, так і ў пазаурочнай дзейнисці. У адной з секцый гаварылі пра краязнаўства як умову выхавання нацыянальнай самасвядомасці вучняў.

Лідскія педагогі і іх калегі з суседніх рэгіёнаў у час працы секцый расказвалі пра формы работы з дзецьмі і іх бацькамі па фармаванні нацыянальнай свядомасці сучаснай беларускай сям'і, маральныя якасці падлеткаў, каштоўнас

Выставка ў сядзібе ТБМ

13 студзеня 2012 года ў рамках кампаніі “Будзьма” адбудзеца адкрыццё выставы з нагоды юбілею вядомага гісторыка беларускага мастацтва

Майі Яніцкай.

Месца - сядзіба ТБМ у Менску па Румянцева, 13.

Пачатак імпрэзы ў 17.30. Уваход вольны.

ЯНІЦКАЯ МАЙЯ МІХАЙЛАЎНА

Нарадзілася 22 траўня 1931 года на хутары Валянты-нава Зарэчынскага сельсавета Плешчыніцкага р-на (цяпер Лагойскі р-н) Менскай вобл. У 1955 годзе атрымала вышэйшую адукацыю па спецыяльнасці эканаміст.

У 1970 г. скончыла вочную аспірантуру Інстытута мастацтвазнаўства, этнографіі і фальклору Акадэміі навук БССР (ІМЭФ АН БССР).

У 1974 г. абараніла кандыдацкую дысертацию па спецыяльнасці “Выяўленчае мастацтва”. З 1975 г. сябра Саюза мастакоў СССР.

Па тэмі дысертациі надрукавала шэсць манаграфій. Акрамя таго, выдала брашуру “Фёдар Зільберт” (творчы партрэт мастака-кера-міста).

У 1983 г. была рэкомендавана да абароны доктарская дысертация, але яна не змагла паехаць у Москву на абарону па сямейных абставінах.

Увогуле М. Яніцкая даследуе гісторыю культуры Беларусі X-XX стст., у тым ліку стан выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва.

Яна першы аўтар шматлікіх фундаментальных артыкулаў у выдадзенай 12-ці томной “Беларускай Савецкай Энцыклапедыі”; “Кароткай Беларускай Савецкай Энцыклапедыі” і “Энцыклапедыі Літаратуры і Мастацтва Беларусі”; аўтар артыкулаў энцыклапедычнага даведніка “Францыск Скарына і яго час” (1988 г. выдавецства БелСЭ), а таксама выдання Інстытута Літаратуры АН БССР “Скарына і яго эпоха” (Мн., 1990).

Адзін з аўтараў шматтомнага выдання ІМЭФ АН БССР “Гісторыя мастацтва Беларусі”.

Яна навуковыя рэдактар, член рэдкалегіі і адзін з аўтараў тагофа фундаментальнага выдання, як 7-мі томны “Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі”.

Навуковы кансультант 5-ці томной “Энцыклапедыі літаратуры і мастацтва Беларусі”.

Аўтар прадмовы і складальнік і адзін з раздзелаў па шкеле, фарфору, фаянсе і металапластицы ў каталогу выставы Міністэрства культуры БССР у г. Плоцку (ПНР) пад называй “Мадэрн са збораў беларускіх музеяў” (выд. у Плоцку на польскай мове ў 1990 г.)

Складальнік і адзін з уступнага артыкула да Каталога выставы “Падвойныя дываны са збораў Польшчы і Беларусі” (Мн. 1996).

Складальнік і адзін з прадмояў да двух каталогаў выставы суполкі, “Пагоня”

Саюза мастакоў Беларусі—“Адраджэнне-95”, (Мн., 1996). Суполка “Пагоня” Беларускага саюза мастакоў, (Мн., 2002).

Адзін з аўтараў і навуковыя рэдактар першага у Беларусі мультымедыйнага выдання “Іканапіс. Традыцыйны касцюм. Архітэктура. 100 рарытэтаў з музеяў Беларусі”, (Мн., 2000).

Складальнік раздзела “Дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва” у альбоме “Беларусь-трэцяму тысячагоддзю”, прысвечанага выставе “Беларуское мастацтва дваццатага стагоддзя”, (Мн., 2003).

Складальнік і адзін з аўтараў “Культура сёня” у штогадовым выданні Міністэрства замежных спраў РБ “Беларусь. Факты”, (Мн., 2006).

Аўтар артыкулаў у перыядычным друку Беларусі, Украіны, Малдовы і Расіі, прысвечаных агляду выстаў розных відаў сучаснага мастацтва, а таксама аналізу твораў персанальных выстаў сучасных мастакоў Беларусі. Яна надрукавала творчыя партрэты:

жывапісца Ул. Мудрогіна, Ю. Дараішвіча, К. Харашэвіча, А. Цыркунова, А. Марачкіна, В. Ціханава, Ул. Сулкоўскага;

габеленістаў Л. Пятруль і Т. Маркавец-Бартлавай; графікаў Ул. Васюка і Я. Куліка; керамістаў Т. Васюк, Л.

Панамарэнкі, Ф. Зільберта; мастакоў шклянай пластыкі У. Жохава, В. Дзвінскай, К. Вакс, В. Сазыкінай, Л. Мякіковай, У. Мурахвера, Т. Малышавай, Г. Усаевіч, А. Федарюка, С. Лінкевіча;

мастака і мастацтвазнаўцы М. Раманіка і інш.

Яна адзін з аўтараў, першы складальнік і навуковыя рэдактар серыйнага выдання Беларускага фонду Культуры - зборніка “Вяртанне” (1992); “Вяртанне-2” (1994); “Вяртанне-3” (1996); “Вяртанне-4” (1997), якія прысвечаны пошукамі страчанай Беларуссю культурнай спадчыны X-XX стст.

Яна ж аўтар артыкулаў на гэту ж тэму ў Культура-лагічным Бюлётэні “Кантакты і дыялогі”, газете “Голос Радзімы”, на радыё “Свабода”.

Нарэшце ёй удалося, дзякуючы ініцыятыве мастака Валерыя Левуніна, прыняць удзел у альбоме “Слуцкія паясы” у якасці складальніка і аўтара прадмовы. Аб выданні альбома Яніцкая марыла амаль 30 год, мора зблылася толькі ў 2006 годзе.

М. Яніцкая ўзнагароджана медалём “Ветэран працы” (1989) і медалём Беларускага Саюза мастакоў

“За заслугі ў выяўленчым мас-таптве” (2001).

Усяго яна апублікавала 920 артыкулаў, у тым ліку ў энцыклапедычных выданнях - 542, 108 - у газетах, 195 - у зборніках, 75 - у часопісах. Прачытала 44 даклады на Міжнародных і Рэспубліканскіх Кангрэсах і семінарах.

Парадак дня пасяджэння Рады ТБМ 22 студзеня 2012 года

Проект

Месца правядзення – Сядзіба ТБМ, г. Мінск, вул. Румянцева, 13

Пачатак рэгістрацыі – 10.00.

1. Справаадача Старшыні ТБМ аб працы арганізацыі за 2011 год.
2. Зацвярдженне плана працы Рады ТБМ на 2012 год.
3. Аб зменах у рэдкалегіі газеты “Наша слова”.
4. Аб канцэпцыі Закона “Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы”.
5. Рознае.

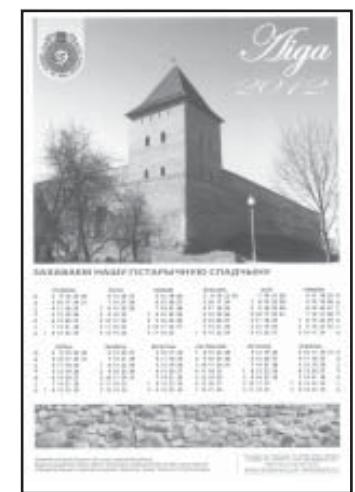
Прэзентацыя беларускамоўных насценных календароў

У межах кампаніі “Будзьма!” 16 студзеня 2012 года ў Палацы мастацтваў (вул. Казлова, 3) адбудзеца презентацыя беларускамоўных насценных календароў, выдадзеных ТБМ на 2012 год. Найперш гэта календар, прысвечаны 120-годдзю Максіма Багдановіча, а таксама некалькі дзясяткаў насценных календароў з выявамі шэдэўраў беларускага дойлідства, выдадзеных у межах праекта “Захаванне культурнай спадчыны праз удзел у краязнаўчай дзеянасці”.

Удзел бяруць мастак-дизайнер, аўтар календароў Ігар Марачкін, старшыня ТБМ Алег Трусаў, першы намеснік старшыні ТБМ Алена Анісім.

Пачатак імпрэзы а 17-й гадзіне.

Уваход вольны.

Ахвяраванні на ТБМ

1. Вяргей Валянціна – 100000 р., г. Мінск
2. Гіст-патр. Клуб “Спадчына” – 26000 р., м. Дварэц, Дзяялаўскага р-на.
3. Сакалоўскі Віктар – 50000 р., г. Ваўкавыск
4. Локуш Людміла – 25000 р., в. Падбор’е, Навагрудскі р-н.
5. Раманчык Надзея – 25000 р., в. Падбор’е
6. Каліноўскі Кастусь – 155000 р., г. Вільня
7. Шкуран Аркадзь – 10000 р., г. Мінск
8. Нікановіч Васіль – 20000 р., г. Жыткавічы
9. Васікова А..Я. – 40000 р., г. Гомель
10. Гвара Віктар – 20000 р., г. Лельчицы
11. Даніловіч А. А. – 20000 р., г. Гародня
12. Цынгалёў Васіль – 10000 р., г. Жлобін
13. Рудакоў Алег – 100000 р., г. Іркуцк
14. Сябры клуба “Прамова” – 80000 р., г. Мінск
15. Чарняўскі Міхась М. – 20000 р., г. Мінск
16. Сауліч Мікола – 30000 р., в. Падсвілле, Глубокацкі р-н.

17. Місевіч Мар’ян – 350000 р., в. Падсвілле
18. Шкірманкоў Фел. – 50000 р., г. Слаўгарад
19. Бекарэвіч А. В. – 50000 р., г. Мінск
20. Кукавенка Іван – 20000 р., г. Мінск
21. Бамбіза Мікола – 50000 р., г. Мінск
22. Раманік Т.І. – 70000 р., г. Мінск
23. Прылішч I.А. – 20000 р., г. Мінск
24. Савіч В.У. – 10000 р., г. Пінск
25. Ляховіч П.А. – 25000 р., г. Пінск
26. Краўцоў Васіль – 100000 р., г. Гомель
27. Лепешаў Іван – 20000 р., г. Гародня
28. Грабоўскі В.А – 10000 р., п. Міханавічы, Мінскі р-н
29. Лазарук Тамара – 20000 р., г. Мінск

Дзеянасць ГА “ТБМ імя Францішка Скарыны” па наданні роднай мове рэальнага статуса дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымаць ТБМ – справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылаць на адрес, вул. Румянцева, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы раахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ “Бейнвестбанка” код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Паведамленне

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
адральник плаціку	
Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
Рахунак атрымальніка	3015741233011
Асабовы раахунак	739
(прозвішча, імя, імя па-баку, адрес)	
Від плаціку	
Адварынні на дзеянасць	
ТБМ	
Пеня	
Разам	

Касір

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
адральник плаціку	
Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
Рахунак атрымальніка	3015741233011
Асабовы раахунак	739
(прозвішча, імя, імя па-баку, адрес)	
Від плаціку	
Адварынні на дзеянасць	
ТБМ	
Пеня	
Разам	

Квітанцыя

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
адральник плаціку	
Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
Рахунак атрымальніка	3015741233011
Асабовы раахунак	739
(прозвішча, імя, імя па-баку, адрес)	
Від плаціку	
Адварынні на дзеянасць	
ТБМ	
Пеня	
Разам	

М.П.

Звіняць жаўрукі ў Чарнобыльскім небе

Фрагменты з дакументальнага рамана

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

Непісьменны вясковы беларускі люд, што з святла да святла гарбацица на працы, неўсвядомлена для сябе вёў геройскую нітку ад вечнасці, прашчурную. Чалавеку Там нязрухна, калі тут пра яго забылі. Ен Адтуль папомсіцца забыўнікам, не раз, але што толку яму, калі Там вымагаеша ён пералёту на новую ступеньку, у новы этап і не можа нават папаўці. У цэлых пакаленнях яго забылі, не памятаюць, узгадаць словамі думкаю не могуць. Як быў на версе зямлі целам і духам, не патурабаваўся пра памяць і памятлівых. Не ведаў цёмны пра Тамашнія пералёты і перапоўзванні, цяпер неістотна. Абавязаны быў уведаць, дарасці. Не дарос — пакутай, не расшукай падказчыкаў — цярпі, еш Там заслужана. З-за цябе, тупога, крэўнага і блізкага тут атрымаюць кару.

Састарэлія аблежванцы ўсё жыццё дралі неба і блізкіх выстагнамі: “Дай! Мала! Хачу!”, тупыя і сівыя не наўчылі маладзёнства, не перадалі зямныя і незямныя веды малым і маладым, не ўчасталі ў мазгайну стальх: “Памятай! Узгадай! Без прашчура цябе не было б”. Не проста памятай радавод свой, годна працягай.

Верхня і ніжня прыніжаюць не мёртвых — найперш сябе, не адно Там — тут, у паверхневай бясконцасці людской кругаверці.

З няпамятнікаў, якія бы наці і канфесіі не былі, смяюцца планеты. Як з касмапалітаў і бязродавічаў. Беспамятнікамі пагарджаюць.

...Раман Кавалёў праціць Антаніну Макарэні не заставаўцаў болей пра ліквідтарства. Як зэкі і бамжы пра сябе ўсёй прауды ніколі не могуць выказаць, так ліквідтары не выварочваюць увесль. Само што ўсплыве — ён скажа, а так не трэба. Хто быў у франтавой атацы, не ўзгадвае пра яе, перажыты жуд страху не ажыўляе адвахніка.

Пра атаку самія мужчыны не хоцуць успамінаць, баяцца мацней хварець, сівец. Пра чарнобыльскую цяпершыну ліквідтары таксама перамоўчавацца.

XIII

Бяздарнасць камуністычнай сістэмы ў цэлым: палыкае чацверты блок, а суседні трэці пакрыты з ім адным дахам, працуе. Цэлья суткі. Што тут — галаваціства, шкодніцтва, эканомніца... Тупасць!

Не толькі. У краіне выраслі класы выканальнікаў, папугаў, нерашальнікаў. Кожны пасадны бацька узяць адказнасць на сябе.

Акадэмік Лягаса ў свой час гаварыў, узводзіць Чарно-

быльскую АЭС у двухрэчыи абсалютна нельга. Унізе, па цячэнні Дняпра жыве трыццаць мільёнаў чалавек, сорак мільёнаў, а тут да іх падсадзілі атамнага монстра. Ворагі маглі выбраць такое ўразлівавае месца. Славуты Віяндзкі пісаў аб гэтых мясцінах як аб праклятых.

Да Ігналінскай АЭС

планавалі пабудаваць такую на Беларусі. Ужо ішлі пошукаўныя работы, падбіраліся пляцоўкі. Пётр Машэрэй падтрымаў беларускіх навуковуццаў, тады з дапамогай Мікалая Слюньюкова адбіліся ад АЭС. Хітрамудрыя саюзныя ўстановы быццам падаліся на просьбы беларусаў — і пасадзілі АЭС зусім побліз, у Ігналіне..

Статья членам Акадэміі навук Савецкага Саюза не

толькі прэстыжна на ўесь свет — надзвычай адказна. Ад пасляваення з усёй Беларусі яе правадзейным членам выбраны ўсія гэтае чалавекі, фізік прэзідэнт Акадэміі навук Беларусі Мікалаі Барысевіч і матэматык Уладзімір Платонаў, новы прэзідэнт Акадэміі навук Беларусі.

Гора дзяржаве, у якой

акадэмік не мысляць, у якую

бакадэмію іх не выбрали, агульнадзяржаўную ці рэспубліканскую. Валерый Лягаса быў не проста адным з маладых правадзейцаў усесаюзных, а і справядліўкам, мысляром.

Сіння ні з таго, ні з ся

ён падводзіў вынікі сваіх пачасцелых і задоўжваных камандзіровак у Чарнобыльскую зону, паездкі спецрэйсамі і звычайнімі самалётамі з Масквы, аўто і верталётамі з Кіева. Сіння Лягасу горка і моташна ад зведванай на сабе савецкай біоракратнай сістэмнасці.

Падвядзём вынікі

выбуху, падвядзём, — вышэп

твае шатэністы прыгожы мужчына сярэдняга веку. Прылёт на канапу, застыў. Праз паўгадзіны не адсоўвае, згрэбвае з століка долу книгі і газеты. Уключые і выключые тэлевізор. — Мо і сэрца баліць ад неўпарадкаванасці.

Падвядзём

выбуху, падвядзём, — вышэп

твае шатэністы прыгожы мужчына сярэдняга веку. Прылёт на канапу, застыў. Праз паўгадзіны не адсоўвае, згрэбвае з століка долу книгі і газеты. Уключые і выключые тэлевізор. — Мо і сэрца баліць ад неўпарадкаванасці.

Лаўрэт Дзяржжаўнай

паведамленні

работнікаў

КДБ

Кіеўскай

вобласці

і Украіны

акадэмік

Лягаса

не ведаў. Затое ён ведаў

свяе, таксама дасяжнае адным

выбраным — пра многія памылкі праектантаў, канструктараў.

У праектах

трэцяга і

чацвертага

энергаблоку

шматлікі

недахопы.

У плітах

перакрыццяў

трэшчыны.

Адзначаючы змяшчэнія

пліт,

рыгеляў,

навясных

жалезабетонных

і керамічных

пакрыццяў.

Апошнія

два—трэ

месяцы

назіраеца

далейшае

споўзванне

пліт

з перакрыццяў

рыгеляў

з-за

перагрэву

сцен

барабанаў

сепаратараў,

з-за

неадпаведнай

цеплаізалаціі

(17 сакавіка 1984).

У 1984 годзе на трэцім

і чацвертым

энергаблоках

з'яўліся

шчыліны

ў плітах

перакрыццяў

Прычыны —

канструк

тыўных

недахопы,

з-за

нізкай

эфектыўнасці

цеплаізалаціі.

У 1984 годзе на трэцім

і чацвертым

энергаблоках

з'яўліся

шчыліны

ў плітах

перакрыццяў

Прычыны —

канструк

тыўных

недахопы,

з-за

нізкай

эфектыўнасці

цеплаізалаціі.

У 1984 годзе на трэцім

і чацвертым

энергаблоках

з'яўліся

шчыліны

ў плітах

перакрыццяў

Причыны —

канструк

тыўных

недахопы,

з-за

нізкай

эфектыўнасці

цеплаізалаціі.

У 1984 годзе на трэцім

і чацвертым

энергаблоках

з'яўліся

шчыліны

ў плітах

перакрыццяў

Причыны —

канструк

тыўных

недахопы,

з-за

нізкай

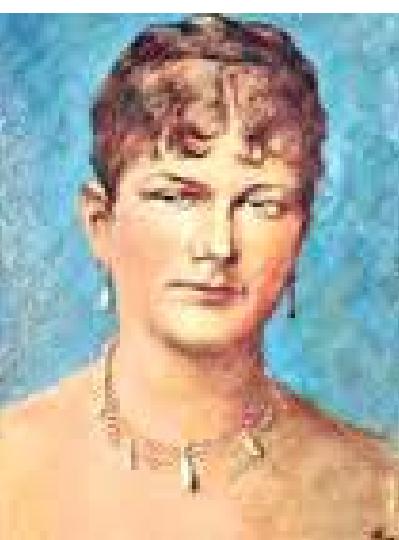
Палёт белай птушкі

Вечарына з нагоды 150-годдзя Маглены Радзівіл

Адзначу, што ўся юбілейная дзея разгортаўлася перад партрэтам Магдалены Радзівіл работы мастака Алеся Цыркунова (ён выкананаў яго са здымка, згаданага ў нумары «Нашага слова» за 21 снежня 2011 г.). Прысутным быў паказаны прафесійны, з любою выкананы слайд-фільм, падрыхтаваны супрацоўнікамі аддзела соцыякультурнай і інфармацыйнай дзеянасці сумесна з аддзелам рэдкіх кніг і рукапісай бібліятэкі (у чым можна пераканацца па спасылцы <http://www.slideboom.com/presentations/464150/Magdalena-Radzivill>). З экспазіцыяй кніг, выдадзеных на гроши Магдалены азнаёміла загадчыца рэдкіх кніг і рукапісаў Алены Цітаўец. Надавала вагу вечарыне прысутніцы намесніка Прэзідента НАНБ Аляксандра Цыганова. Сярод выступуўцаў былі акадэмік-сакратар аддзялення НАН Беларусі Аляксандар Каваленя, старшыня камітэта Міжнароднай асацыяцыі беларускай акаадэмікі Міхаіл Касцюк, дацэнт кафедры гісторыі беларускай літаратуры БДУ Ірына Багдановіч, доктар філагічных навук Адам Мальдзіс, відомы беларускі мастак Алеся Цыркуноў, дырэктар Уздзенскага раённага гісторычна-краязнаўчага музея Ірына Віленцій, прафесар БДПУ імя М. Танка Анатоль Федарук, кандыдат гісторычных навук Андрэй Унучак. Прысутным быў пра-дэмантраваны каляндар з выявай Магдалены Радзівіл, які на свае гроши выдаў прысутні ў зале жыхар Узды, краязнаўца Аляксандра Нікітка. У зале таксама прагучала навіна аб тым, што да юбілею Магдалены Радзівіл перакладзены са старопольскай мовы і выдадзены на беларускай рэдкі гісторычны і літаратурны помік канца XVII – пачатку XVIII стагоддзя – кніга яе далёкага родзіча «Успаміны Крыштафа Завішы».

Фармат вечарыны не дазволіў падрабязна распавесці пра рукапісныя успаміны самой мецэнаткі. Яны адшуканыя за мяжой, і я з задавальненнем упершыню прадастаўляю чытчачам «Нашага слова» іх першыя паўтары старонкі:

«Я нарадзілася ў 1861 годзе, гэта значыць на пачатку паўстания ў Польшчы, і пішу я гэтыя успаміны праз шэсцьдзесят гадоў у час рускай рэвалюцыі, якая пачалася ў 1917 [годзе] і якая, здаецца, працягненца яшчэ доўга. Між тым я была сведкам беспадобнай, якія наступілі за вайной у

Маньчжурый.

Да моманту майго нараджэння яшчэ існавала прыгоннае права, большай часткай служкі маіх бацькоў былі ў мінульым прыгоннымі і аной з задач, якія я стаўлю перад сабой пры напісанні гэтых успамінаў з'яўляеца выпраўленне агульнапрынятых уяўленняў аб прыгоне. На гэтых контрасце распаўсюджваеца так многа экстравагантных версій, што міне хадзелася б прадставіць карціну нашай краіны такой, якой я ведала ў той час, калі не існавалі гэтыя паклённыя версії.

Я вырасла ў Польшчы, дзе прыгоннае права было зліквідавана яшчэ ў эпоху Напалеона, але паколькі сяляне не атрымалі нікага забеспеччэння адносіны з імі мала змяніліся. Яны працягвалі жыць у халупах і карысцяцца землямі, якія належалі нам законам. Яны плацілі натурай, працай, кохсны павінен быў працаўаць некалькі дзён на тыдзень на нашых фальварках. Але бацька мой не быў палякам, і ён жыў у Польшчы толькі таму, што мая маці, сама полька, думала пасяліцца на землях свайго мужа ў Белай Русі. Сям'я майго бацькі, Кежгайлай-Завішы, уласна была родам з Літвы, адкуль яна пераехала на Белую Русь пасля заваявання гэтай краіны Вялікім Князім Літоўскім ў XIII стагоддзі. Паколькі ўся гэта мясцовасць з'яўлялася часткай Вялікага Княства Літоўскага, і буйныя ўласнікі большай часткай паходзілі з Літвы, то мой бацька заўсёды лічыў сябе ліцвінам, хайц і не размаўляў на літоўскай і, паколькі я ведаю, ніколі не быў у гэтай краіне, за выключэннем

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубіцкі, Алеся Петрашкевіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслав Суднік,

Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/>

<http://pawet.net/>

Прэзентацыя кнігі

23 снежня ў Менскай абласнай бібліятэцы імя А.С. Пушкіна адбылося вельмі цікавае мерапрыемства. А менавіта прэзентацыя кнігі «Жыццё айчыне, гонар нікому»... Усё распачалася з цудоўнага выступу заслужанага аматарскага калектыву «Пастараль»!

Пасля з цікавымі пра-мовамі выступалі: Інэса Кароль, Ігар Гатальскі, Адам Мальдзіс, Анатоль Федарук, Міхась Сучака і іншыя. Усе прысутні на мерапрыемстве атрымалі кнігу бясплатна...

У выданні змешчаны матэрыялы міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 180-годдзю з дня нараджэння Эмерыка фон Гутэн-Чапскага (1828-1896) – славутага калекцыянета старажытнасцей і грамадскага дзеяча Расійскай імперыі, уладальніка землі ў ваколіцах Мінска...

Зборнік складзены з тэкстаў дакладаў узельнікаў канферэнцыі. Гэта – Захар Шыбека. Лявон Акаловіч, Уладзімір Дзянісаў, Іван Са-цукевіч, Анатоль Валахановіч. Дзяніс Лісечыкаў... Аўтары

прыводзяць шэраг новых звестак аб жыцці і дзейнасці трох пакаленняў прадстаўнікоў роду фон Гутэн-Чапскіх, звязаных з беларускай зямлі, аўтары сядзіб Прылуки і Станькава. А таксама аб лёссе каштоўных калекцый Эмерыка фон Гутэн-Чапскага! Быў паказаны цікавы фільм па тэме кнігі, які агульна ўяўляе Лявон Акаловіч...

Навуковая канферэнцыя, пра якую ідзе гаворка адбылася 16-18 сакавіка 2009 г. Да кнігі прыкладзена электронная версія кнігі на СД-диску, а яе наклад 300 асобнікаў!

Думаю, што кніга спадабаецца гісторыкам, краязнаўцам, навукоўцам і ўсім, хто цікавіцца айчынай гісторыі і славутымі землякамі!

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык, журналіст.

Прыроджаны краязнавец

З Ёгенам Сяргеевічам Гучком мы пазнаёміліся ў адной з бібліятэк г. Менска, дзе бываем па суботах у адзін і той жа час... 21 ліпеня 2010 г. паэт парадаваў, паведаміўшы, што напісаў новую кнігу «Ах, Родчанка!..» але кніга была выдадзена толькі ў снежаньскія дні 2011 года.. Выданне пабачыла свет у выдавецтве «Рыфтур». Яго наклад 100 асобнікаў! Літаратар Яўген Гучок напісаў кнігу, прысвечаную жыццю Рыгора Віктаравіча Родчанкі (1929-1994 гг.), выдатнага слушкага паста і краязнаўца, чыё імя неабходна належным чынам ушанаваць за яго значны ўнёсак у літаратурную і навуковую скарбонку Беларусі. Так ён адшукаў Язэпа Дылу – грамадскага і дзяржаўнага дзеяча, пісьменніка. Дзякуючы намаганням Рыгора Віктаравіча была знайдзена магіла выдатнага беларускага пісьменніка XIX ст. Альгерда Абуховіча-Бандынскі, творчая спадчына якога, на жаль, амаль не захавалася! Прысвечаная яго жыццю кніга была выдадзена Родчанкам у 1984 г.

Найстарэйшай школе Беларусі (сённяшняя гімназія №1 г. Слуцка) была прысвечана яго наступная кніга выдадзеная ў 1985 годзе. У пачатку 1990-х гадоў выйшла ў свет цудоўная кніга «Слуцкая старасвеччына», дзе расказваеца пра гісторыю горада і найбольш выдатных людзей, чыё жыццё і творчасць звязаныя са Слуцкім краем... Тады ж падрыхтаваны зборнік «З вечнага, у аснову якога пакладзены багаты этнографічны матэрыял. Ім ж знойдзена і страчаная пазма «Файнберг-гарда» пачатку XIX ст., якая ў

пэўным сатырычным стылі апісала тагачасную гарадскую эліту.

Родчанка быў добрым знаўцам Случчыны. Аб гэтай зямлі ён напісаў шмат кніг, матэрыяліяўшы на прэсі! «н збраў па вёсках народныя спевы, шукаў патрэбную інфармацію па архівах, гутарыў са старожыламі. І галоўнае, перадаваў свою любоў да роднай зямлі ўсім навакольным і зацікаўленым...

За інтэлектуальна-энцыклапедычную дасведчанасць у многіх галінах ведаў аб фізічным і духоўным існаванні чалавека І. Навуменка (акадэмік АН Беларусі) заўсёды, вітаючыся з Р. Родчанкам

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 9.01.2012 г. у 10.00. Замова № 2.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпісі: 1 мес.- 3100 руб., 3 мес.- 9300 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык журналіст.